

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

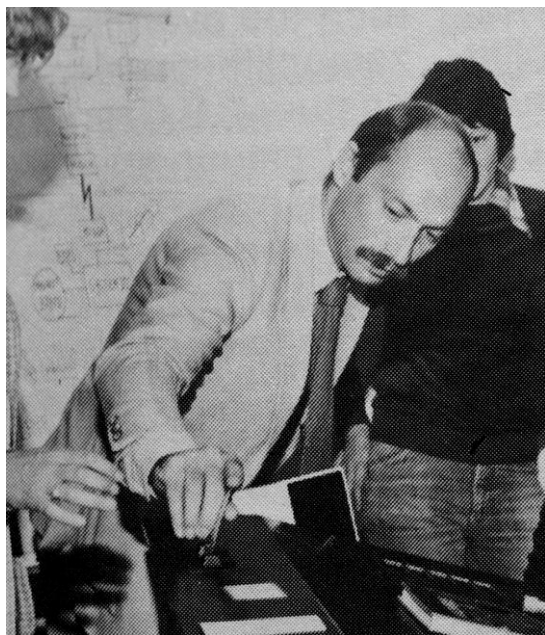
nr. 12a, jaargang 10, december 2010. Special over Rammy Speyer (beperkte oplage)

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

Al jaren voor ik in juli 1980 bij de PBC Noord-Holland in dienst trad, werkte daar **Rammy Speyer**. Hij was regiodirecteur van een andere regio dan waar ik als hoofd van de Bibliotheek Wieringermeer onder viel. Geleidelijk aan, na m'n komst naar de centrale in Alkmaar, eind 1982, leerden Rammy en ik elkaar kennen. In deze *special* van de Nieuwsbrief een persoonlijke terugblik op PBC Noord-Holland, ProBiblio en Rammy Speyer.

Wim Keizer,
16 december 2010

Uit PBC Kroniek nr. 4, december 1980

Herinneringen en opinie Bij het vertrek van Rammy Speyer

Wim Keizer

WIE is... Rammy Speyer? Dat was de kop boven een artikel in het toenmalige persoonsblad van de PBC Noord-Holland, *Lees-*

lijn (nr. 1, maart 1996, zie pag. 10/11 van deze Nieuwsbrief). Het nieuwe vierhoofdige directieteam van de fusieorganisatie, nog met de werktitel *PBC Holland*, werd voorgesteld. De laatste vraag van de interviewer, **Mari-
anne Jonker**, was: "Wat zou je nog willen in je leven, stiekem nu, of later als je oud bent?" Het antwoord van Rammy: "Nu verheug ik me op m'n nieuwe baan. En later, na mijn pensioen? Misschien wil ik wel een tweede carrière, of iets echt heel anders. Ik kan altijd erg genieten van goede restaurants en brasseries, waar zowel de keuken als de entourage perfect is."

Marianne: "Zullen we een restaurant of brasserie gaan beginnen, Rammy, met jou als Maitre d'?"

Rammy: "Laat me nou eerst maar even lid van een directieteam worden. Daarna zien we wel weer."

In deze paar zinnen herkende ik (en herken ik bij herlezing opnieuw) veel van de Rammy zoals ik die sinds eind 1982, toen ik in Alkmaar begon als directiesecretaris van de PBC Noord-Holland, heb leren kennen. Eerst als regiodirecteur PBC Noord-Holland, toen als adjunct-directeur, daarna als lid van het directieteam van ProBiblio, vervolgens weer als adjunct-directeur.

Rammy vindt dat niet alleen de keuken (lees: de inhoud), maar ook de entourage *perfect* moet zijn. Dat Rammy veel belang hecht aan de entourage (lees ook: de inrichting van bibliotheken) bleek mij in februari 1986, na de verschijning van m'n tweede Spotter-column in het toenmalige vakblad *Bibliotheek en Samenleving* (zie pag. 12 van deze Nieuwsbrief). Ik had een beetje de spot gedreven met nieuwe, uit Duitsland overwaaiende inrichtingsconcepten – de discussie over retailconcepten is zeker niet nieuw – en herinner me nog dat Rammy er verontwaardigd over was. Wat ik niet meer weet of hij toen al wist wie Spotter was. Wel weet ik nog dat de directie van de PBC er pas laat achter kwam, misschien wel kort voordat ik de column na drie jaar, in december 1988, beëindigde.

Waar Rammy in het interview ook gelijk in kreeg (al zal hij dat toen niet zo beseft hebben) is dat het lidmaatschap van het directie-

team maar *even* was: tot in 1998. Want in dat jaar, nog voor de verhuizing van “de vestigingen Alkmaar en Schiedam” van ProBiblio naar het nieuw gebouwde pand in Hoofddorp, besloot de Raad van Commissarissen het directieteam op te heffen en te kiezen voor een tweehoofdige directie. Een constructie die maar een paar maanden geduurd heeft... Maar hoe kwamen we eigenlijk aan dat directieteam van vier personen? En waarom heeft ProBiblio nu statutair een eenhoofdige directie?

Directeur en adjunct-directeur

De PBC Noord-Holland had in de jaren tachtig o.a. een directeur, een adjunct-directeur en een directiesecretaris. Tot 1989 was **Hans Mozes** directeur en **Dick Scheepstra** adjunct-directeur. In januari 1989 bleek dat Hans Mozes ernstig ziek was. Hij is in december 1990 overleden, op 60-jarige leeftijd. Voor zowel Rammy als mij was hij een leermeester, die voortleeft in onze herinnering. We hebben het nog wel eens over hem. Als opvolger van Hans werd Dick (die al was opgetreden als waarnemend directeur) benoemd tot directeur. En Rammy werd adjunct-directeur.

Om meer dynamiek in de PBC te brengen, schakelden Dick en Rammy het tweehoofdige bureau *Dynamic Communication* in. Ook gingen we, met *Rijnconsult*, o.a. op Texel en in Volendam, doen aan *management development*. Dankzij Dynamic Communication kwamen er uitingen als *Bibliovisie* (voor de externe communicatie) en *Leeslijn* (voor de interne communicatie). Nu erg handig voor het oprispen van (soms half of helemaal vergeten) herinneringen.

September 1994: fusie

De top van de PBC Zuid-Holland zou door drie personen worden vertegenwoordigd (interim-directeur **Henk van Heuven** van Berenschot, en de beide diensthoofden, **Ria Smith** en **Ab Abbinga**), dus vond Dick dat ook de PBC Noord-Holland met drie vertegenwoordigers naar een geplande, door Henk geëntameerde bijeenkomst *om te brainstormen over samenwerkingsvormen* moest komen. Ik mocht mee met Dick en Rammy. De brief (d.d. 19 juli 1994) heb ik nog. Voor mij het eerste signaal (achteraf gezien) van de fusie tussen de PBC's Noord- en Zuid-Holland.

Op 16 september 1994 zetten we in hotel Belvédère te Noordwijk met z'n zessen plusjes en minnetjes bij alle “producten en diensten”. En 's avonds hieven we daar het glas

op... de fusie. *Fusie*. Ja, want Henk riep, toen hij alle plusjes en dubbele plusjes in beeld had gebracht: waarom eigenlijk niet *meteen* een fusie. Tja, waarom niet, we deden het. Mooi uitzicht. Een nieuwe fase in ons PBC-bestaan brak aan.

Besturen en provincies waren snel overtuigd. Het was de tijd van de stadsprovincies. Een PBC Rotterdam stond al in de steigers. Gesproken werd over een “restprovincie Holland”, een soort Chili aan de Noordzee, zonder Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. De eerste bijeenkomst van de fusieprojectgroep, waarvan ik de secretaris werd, was 30 en 31 januari 1995 in Oud-Poelgeest te Oegstgeest. Daar heb ik meteen geleerd dat het adagium dat de poppetjes de meest gewenste structuur volgen niet opgaat. Het is gewoon andersom. Henk vroeg iedereen wat zij (dat was Ria) en hij (de andere vier) wilden worden. Daarmee was de structuur vastgelegd: een directieteam (DT) van 4 personen (Ria, Ab, Rammy en Dick) met taakverdelingen naar wens, en een directiesecretaris.

In de jaren 1995-1996 hadden we de fusieprojectgroep. Alles kwam (op papier) in kanalen en kruiken. DT werd bestuur. Toezicht door Commissarissen. Een nieuwe naam werd gevonden, na werktitels als PBC West-Nederland of PBC Holland. *Biblionet Holland* haalde het niet, het werd *ProBiblio*. In de jaren 1996-1998 hadden we de twee al genoemde vestigingen. Heel wat op een neer gereisd. Ons blikveld werd aanzienlijk verruimd: niet alleen een veel groter werkgebied, maar de Zuid-Hollanders dachten al digitaal.

Titanic

Al weer jaren later, tijdens het bewind van **Paul Mekking** (1999 t/m 2004), moesten we bij een bijeenkomst van afdelingshoofden en directie ProBiblio vergelijken met een schip. Van **Bruno La Rooij** kwam de vergelijking met een cruiseschip, voorzien van vier dekken. Begane grond plus 3 verdiepingen. Die weinig onderling met elkaar praten (wie beneden werkt, komt zelden naar boven). Ria Smith maakte de mooiste vergelijking: de *Titanic*. Ligt weliswaar op de bodem van de oceaan, maar is het beroemdste schip ter wereld. Wordt nog steeds zeer veel over gepraat. Volgend jaar kun je boeken op een schip dat in 2012 de route opnieuw gaat doen (hopelijk drijven alle ijsbergen een iets andere koers dan één van hun honderd jaar oude voorgangers). Ik ben dus benieuwd of men het ook in 2096 *nog* over ProBiblio en het eerste roemruchte DT zal hebben! Overigens schreef Ria later, na de komst van **Anne Rubbe**, dat ProBiblio “gelukkig weer normaal”

geworden is. Maar in 1998 was de toestand allesbehalve normaal.

IJsbergen

In 1998 kwamen er ijsbergen op de route. De meningen over de koers liepen uiteen. Dick had ter verbetering van het functioneren van het DT ene **Rob van Bladel** van Rabofacet ingehuurd, waarna Ab Abbinga opstapte. Rob maakte een kritisch rapport. Dat rapport en de hele correspondentie er omheen heb ik nog in m'n archief. De Commissarissen kwamen met een kennis van één van hen, Paul Mekking (een rustend ondernemer die veel verdiend had met Wordperfect), als vervanger van Ab. Te midden van alle verhuisvoorbereidingen en -perikelen en *culture clashes* in het najaar van 1998 was Dick bezig met een *consortium*, waren Ria en Rammy uit het DT gezet en bedachten de commissarissen een tweehoofdige directie: Paul en Dick. Een enerverende tijd. Ik herinner me, vaak samen met Rammy, maar ook afzonderlijk, moeizame gesprekken tussen de verhuisdozen in Hoofddorp, met elk ego apart en met beide ego's samen. De spanningen waren te snijden. Rammy en ik wisselden er onze gedachten over. Het leidde uiteindelijk, bij de jaarwisseling 1998/1999, tot het vertrek van Dick en een nieuwe, eenhoofdige directie: Paul. (Tijdens de kerstreceptie ben ik nog in het donker op verzoek van voorzitter **Hans van der Sluijs** naar het secretariaat geslopen om ProBiblio-papier en -envelop te zoeken, voor een brief die hij aan Dick wilde schrijven...).

Begin 1999 kwam er statutair een eenhoofdige directie. "Teams" hadden afgedaan, althans statutair. Paul benoemde Rammy tot adjunct-directeur. Ria Smith had geen zin meer in iets leidinggevends. Ik bleef directie-secretaris. **Gerard Alders** (die ik ook in 1980 had aangetroffen bij de PBC NH) werd controller. Er kwamen nieuwe mensen bij. Het tijdperk-Mekking was begonnen.

Rollen

In de perioden 1991-1994 (directie PBC Noord-Holland na Hans Mozes), 1995-1996 (fusieprojectgroep), 1996-1998 (directieteam ProBiblio) en 1999-2004 (directieoverleg - DO - ProBiblio) kwamen Rammy en ik elkaar natuurlijk regelmatig tegen, zij het meestal samen met de andere leden. We hadden beiden onze verschillende rollen in die teams, Rammy de ideeënbedenker en de doener (voor bibliotheken) en ik de schrijver en regelaar (voor DO en Raad van Commissarissen). De periode met Paul Mekking was ook de tijd van de beginjaren van de "bibliotheekvernieu-

wing", onder het Koepelconvenant. Dankzij OCW-gelden aan de provincies kreeg het provinciale directieoverleg (PDO) een grotere rol. Om die reden werd ik ingaand 2005 helemaal vrijgemaakt als ambtelijk secretaris van SOOB en BOZH (door ProBiblio als *partners*, maar soms ook wel als *tegenstanders* gezien - waar zijn we zonder vijandbeelden?). En daarnaast nog van het informele overleg van de PBC's (na de Vereniging PBC's, sinds 2001). Het directe contact met wat toen het MT ging heten, dus ook met Rammy voor zover het de sturing van ProBiblio aanging, werd voor mij vrijwel nihil. Ik was/ben van SOOB en BOZH. Het eerste jaar van deze periode, 2005, was **Bart Drenth** interim-directeur. Ingaand 2006 kwam Anne.

Excursies

Behalve aan entourage, hecht Rammy veel waarde aan excursies en studiereizen. Hij organiseert ze ook graag zelf, al dan niet samen met **Rob Bruijnzeels** (als reisbureau R2). De Frankfurter Buchmesse en de kinderboekenbeurs in Bologna moeten al jaren op zijn programma staan.

Een aantal studiereizen hebben we samen gemaakt en daar hebben Rammy en ik elkaar eigenlijk beter leren kennen. In juni 1992 mochten Rammy en ik mee op één van de roemruchte, zeer serieuze studiereizen van de Vereniging PBC's, georganiseerd door **Marian Koren**. De reis (Birmingham, Wales, Edinburgh en Glasgow) zou maandag beginnen op Stansted, maar op initiatief van Rammy gingen wij zaterdag al weg om eerst twee dagen ontspannen in Londen door te brengen. We bezochten o.a. het RAF-museum in Hendon, vol met oude vliegtuigen en accessoires, iets waar we beiden belangstelling voor hebben.

In oktober 1994 was er een excursie van het PBC-bestuur naar Londen en omgeving, we bekeken o.a. de oude fabriek van ALS, de leverancier van het automatiseringssysteem. In de notities in m'n agenda 1994 lees ik dat, tussen bibliotheekbezoeken door, Rammy en ik naar Harrods zijn geweest en ook nog een bliksembezoek aan het Imperial War Museum (weer die beider interesse) hebben gemaakt. Je kon daar de *Blitz experience* doen: in een schuilkelder zitten die bij bominslagen hard gaat schudden.

In maart 1997 gingen we met de Raad van Commissarissen van het inmiddels ontstane ProBiblio naar Leipzig, Berlijn en Potsdam en ook hier hebben Rammy en ik een dag samen opgetrokken (Kaufhaus des Westen, Bauhaus Archiv, Haus am Checkpoint Charlie, Fernsehturm bij Alexanderplatz).

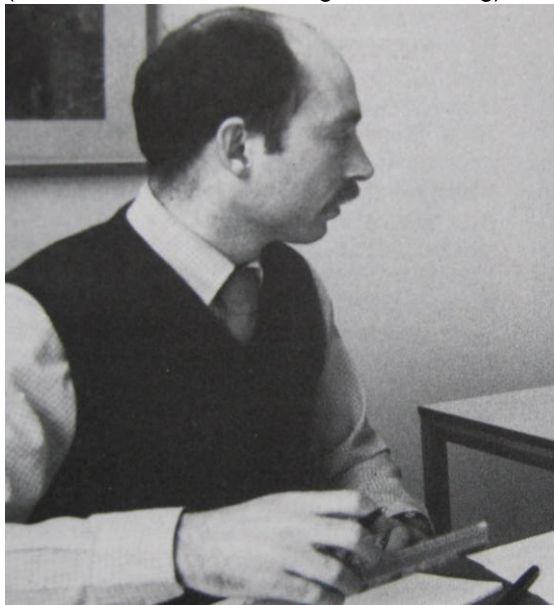
In april 2005 organiseerde Rammy uit reserveregelden van de in 2004 opgeheven Vereniging PBC's voor de (voormalige) leden een "tournée d'adieu" naar en in Parijs, met diners in de uitstekende *La Coupole* en *Le Procope*. En ja, we bezochten ook de *Bibliothèque Nationale* en het *Institut Neerlandais*, het was tenslotte wel een studiereis.

Ook BOZH ging, mede dankzij Rammy, op het excursiepad, eerst nog bescheiden: op 17 november 2005 een dag naar een *Idea Store* in Londen. In november 2008 werd het een midweek, maandag t/m vrijdag, naar Lulea en Stockholm.

De meest recente ervaring was weer Berlijn, met BOZH-leden, in juni 2010. De laatste dag hebben Rammy en ik een fiets gehuurd om langs Tiergarten, het Holocaust monument, de Gendarmenmarkt in het schitterende Technik Museum uit te komen.

Attent

Al die tijd heb ik Rammy steeds beter leren kennen als een heel plezierige collega die ik zal missen. In het moeilijkste jaar van mijn leven, 2004, na de plotseling dood van mijn vrouw, **Andrée van Bilderbeek**, heeft Rammy mij – net als vele anderen – getroost. Hij deed dat met de dichtbundel *De deur* van **Bert Schierbeek**. En hij en zijn vrouw **Violet** deden dat ook nog met een Marokkaanse maaltijd. Hij had goed onthouden dat Andrée en ik elkaar in 1971 hebben leren kennen tijdens een reis door Marokko. Het tekent zijn attent zijn. Ik heb het bijzonder gewaardeerd (en waardeer het tot de dag van vandaag).

Uit *PBC Kroniek* nr. 1, maart 1981

Rammy uit de archieven; scannen en fotoshoppen

Wim Keizer

Teksten scannen en werken met fotoshop: ik had het nog nooit gedaan, maar besloot het voor het speciale Rammy-nummer van de Nieuwsbrief maar eens te proberen.

Viel nog niet mee. Maar wel veel van geleerd. De *eerste en tevens laatste* Nieuwsbrief (12a 2010 is echt het allerlaatste nummer) waarin foto's en gescande teksten staan.

Je kunt oude foto's scannen, maar ook in de stand *macro* fotograferen met een digitale camera, op de computer opslaan en vervolgens in een Word-tekst kopiëren. Het bleek dat dit laatste voor foto's beter werkt dan voor tekst.

Tekst komt met scannen beter over, hoewel de kwaliteit van de oorspronkelijke tekst, althans in dit nummer (maar kan aan mij of m'n apparatuur liggen) wel minder is dan in het origineel. Dus Rammy, helemaal *perfect* is het niet geworden, ik erken het.

Hoe dan ook, verderop in dit nummer staan gescande en gefotografeerde teksten en digitale foto's van oude foto's, van en over Rammy, voor het merendeel afkomstig uit het orgaan van de PBC Noord-Holland, *PBC Kroniek*, en uit de opvolgers van de *Kroniek*, *Leeslijn* en *Bibliovisie*.

O.B. Laren bij P.B.C.

Rammy Speyer
regio-directeur

Het bestuur van de O.B. Laren heeft besloten tot samenwerking met de P.B.C. Noord-Holland.

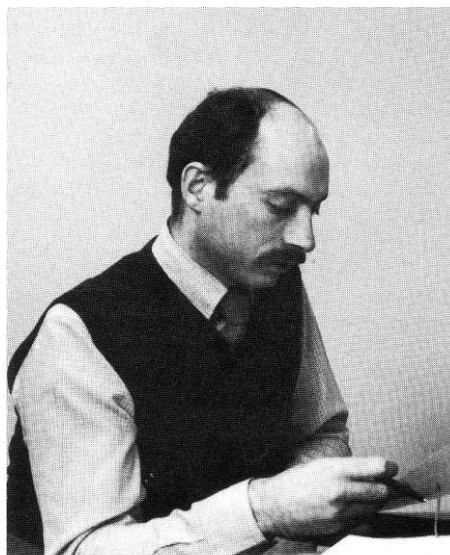
In een tijd waarin decentralisatie een belangrijk leidmotief is voor beleidsmatige keuzen doet de aansluiting van de O.B. Laren-Blaricum bij de P.B.C. enigszins paradoxaal aan. De keuze tot samenwerking moet echter in het licht worden gezien van de beëindiging van de ontheffing van de verplichting zich aan te sluiten bij de P.B.C. De O.B. Laren-Blaricum heeft een werkgebied van ± 12.500 inwoners en is derhalve op grond van artikel 27 van de Wet op het Openbare Bibliotheekwerk verplicht tot samenwerking met een provinciale bibliotheekcentrale. Door het ministerie van W.V.C. is een tijdelijke ontheffing voor deze verplichting gegeven. Reden hiervan was dat de O.B. Laren een samenwerkingsverband met de O.B. Hilversum zou aangaan. Op zich een zeer positieve ontwikkeling omdat op deze wijze de veel besproken, o.a. door de provinciale plancommissie, (regionale) samenwerking voor een deel tot stand zou kunnen komen.

Echter op het moment dat de samenwerking geconcretiseerd zou worden werd bekend dat het ministerie van W.V.C. de voorgenomen bezuinigingen op het bibliotheekwerk o.a. wilde doorvoeren door bibliotheken die meer formatieplaatsen hadden dan hen volgens de normen van het besluit personeelsformatie toe kwam op de „boventallige“ formatie te korten. Door deze drastische ingreep van het ministerie van W.V.C. die er toe zou leiden dat de formatie (per 1-12-1982) gefaseerd in drie jaar van 9.957 naar 3.489 formatieplaatsen zou moeten worden teruggebracht, was het voor de O.B. Hilversum niet direct aantrekkelijk om met de O.B. Laren te gaan samenwerken. Uiteindelijk is door de besturen van beide bibliotheken besloten af te zien van de voorgenomen samenwerking. De besprekingen met de P.B.C. over de overeenkomst van dienstverlening hebben plaatsgevonden in een periode dat voor alle betrokkenen duidelijk was dat tenzij de rechter in de door de O.B. aangespannen AROB-procedure anders zou beschikken er personeel zou moeten worden ontslagen. Zowel de O.B. Laren als de P.B.C. onderkenden dat bij het zondermeer opnemen van de personeelsformatie van de O.B. Laren in dat van de P.B.C. dit voor beide partijen op het personele vlak problemen zou kunnen geven. De C.A.O. Openbare Bibliotheken hanteert met name bij de rangorde ontslag een procedure die voor P.B.C.-organisaties gecompliceerd is. Om de (rechtspositionele) gevolgen voor zowel het personeel van de

O.B. Laren als de P.B.C. te beperken is besloten dat het personeel formeel nog in dienst blijft van de O.B. In de overeenkomst van dienstverlening is echter vastgelegd dat hoewel de O.B. Laren officieel werkgever is, deze de uitvoering van die functie zal delegeren aan de P.B.C. Het personeel wordt in feite gedetacheerd bij de P.B.C.

In een (afzonderlijke) detacheringsovereenkomst zijn verantwoordelijkheden en verplichtingen verder uitgewerkt. Deze detachering is voor een periode tot uiterlijk drie maanden nadat de AROB-rechter een onherroepelijke uitspraak heeft gedaan over de omvang van de personeelsformatie. Indien uit het voorgaande zou kunnen worden opgemaakt dat de samenwerking onder de nodige druk tot stand is gekomen, wil ik graag die indruk wegnemen. Doordat het bibliotheekwerk de laatste tijd bij herhaling wordt getroffen door onvoorziene maatregelen van het ministerie van W.V.C. die zeer ingrijpend zijn, is vooral bij samenwerking waar personeel bij betrokken is de hoogst nodige voorzichtigheid geboden. Nu op bestuurlijk niveau de nodige waarborgen voor het personeel zijn ingebouwd kunnen beide organisaties ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid een bijdrage geven aan het bibliotheekwerk in Laren. En juist in deze tijd waarin de (financiële) middelen schaars worden zal blijken dat samenwerken niet strijdig is met doelmatige bedrijfsvoering.

Uit PBC Kroniek nr. 3., sept. 1983

Rammy Speyer, hockey en koken.

Uit PBC Kroniek nr. 1, maart 1981

Rammy Speyer: de regiodirectie tracht een goede vertegenwoordiging van de bibliotheken in de OR te bevorderen.

Uit PBC Kroniek nr. 2, juni 1988

De laagte van bibliotheektarieven

Arjen Tilstra

Interview met Rammy Speyer

In mei 1991 verscheen de notitie "Het effect van bezuinigingen op de tarieven van de bibliotheek".

Rammy Speyer, adjunct-directeur van de PBC Noord-Holland, kan worden beschouwd als de geestelijke vader van dit discussiestuk. Hij verzet zich hierin tegen tariefsverhogingen als compensatie voor afnemende subsidies. Hij constateert dat als gevolg van dit automatisme er onvoldoende wordt nagedacht over besparingen op de dienstverlening, die door samenwerking tussen bibliotheekinstellingen wellicht te bereiken zou kunnen zijn.

Rammy beschouwt het tarievenbeleid van een bibliotheek - principieel een non-profit-instelling - als een visitekaartje: er blijkt uit waar de bibliotheek voor staat, wat de harde kern is van de doelstelling van de

gen" bibliotheekvoorzieningen van de PBC (bibliobussen).

Rammy hoopt dat de bibliotheken in de provincie dit voorbeeld volgen; de herkenbaarheid van het instituut openbare bibliotheek en de rechtsgelijkheid van de burgers zijn gebaat bij een eensluidend standpunt - landelijk zo mogelijk - maar in ieder geval in de provincie.

Zijn ideaal is dat bibliotheekleden hun abonnement kopen in de vorm van een bibliotheekpas, waarmee ze gebruik kunnen maken van de diensten van alle openbare bibliotheken.

Je wilt met deze notitie anticiperen op bezuinigingen die, zo stel je, in 1992 zeker zullen komen. Je daar

Rammy Speyer is sinds 1 januari 1990 adjunct-directeur van de PBC. Een moeilijke functie vindt hij. Als regiodirecteur kon hij in discussie met de directie van de PBC de grenzen verkennen, maar nu, constateert hij, moet hij grenzen stellen. Hij begint zijn functie leuk te vinden, hoewel hij de afstand tussen de diensthoofden en de directie als vrij groot ervaart, in ieder geval groter dan hij had verwacht. Het geeft voldoening als de energie die hij stopt in het motiveren en inspireren van medewerkers blijkt te renderen. Het vele regelwerk in zijn vorige functie heeft plaatsgemaakt voor het bezig zijn met de grote lijnen - een verandering waar hij zo langzamerhand aan begint te wennen. Voorafgaand aan zijn studie aan de Frederik Muller Akademie heeft hij nog even gedacht aan de boekhandel als werkterrein, maar hij heeft uiteindelijk bewust gekozen voor de bibliotheeksector. ◀

openbare bibliotheekvoorziening. Inmiddels is de notitie een directie-standpunt geworden en als zodanig aan de orde gesteld in het bestuur van de PBC; het vormt een uitgangspunt voor de tariefstelling in de "ei-

binnenskamers op instellen is natuurlijk wijs, maar is het wel zo tactisch ermee naar buiten te komen? Is het niet de goden verzoeken?

"Waarom zou je daar niet open over

zijn? Bovendien, ik denk nu juist dat de discussie over tarieven losge- maakt moet worden van die over be- zuinigingen. In feite gebeurt dat ook, maar niet op een goede manier. Er is bij de tariefstelling de laatste jaren misbruik gemaakt van de maats- chappelijke tendens dat alles duur- der wordt. Ik noem het kortzichtig daar klakkeloos in mee te gaan. Je ondergraaft er de doelstelling van de openbare bibliotheek mee die het gebruik van informatie wil stimule- ren, niet afremmen. Het levert per saldo niets op, want de ervaring leert dat mensen door tariefstijg- ingen afhaken".

In de notitie stel je voor de jaarlijkse contributie voor 18+-ers (eventueel 16+-ers) op het huidige niveau te handhaven (± f 30,-) en daar een basisvoorziening voor te leveren. Zo wil je het aantal boeken dat iemand per keer op het abonnement kan meenemen beperken tot drie en voor extra boeken laten betalen. Wat is basis en wat is franje?

**"Elke openbare biblio-
theek moet niet alles
zelf willen leveren"**

"Inderdaad, daar moet de discussie over gaan. Voor mij zijn de sleutel- woorden:

- beschikbaarheid van informatie; de mensen moeten via de openbare bibliotheek aan de infor- matie kunnen komen waar ze be- hoefte aan hebben, en
- bereikbaarheid van de voorzie- ning; ik geloof in de noodzaak van ruime openingstijden, een biblio- theekvestiging redelijk in de buurt en de aanwezigheid van deskun- dige hulp.

Elke openbare bibliotheek moet niet alles zelf willen leveren. Zo kan een provinciale bibliofoon een meer- waarde betekenen voor plaatselijke bibliotheken, die ze op eigen kracht nooit kunnen waarmaken. Ik leg minder nadruk op de omvang van plaatselijke collecties dan gewoon- lijk wordt gedaan. Wel is een goede titelspreiding van belang in verband met de etalagefunctie van een open- ▶

bare bibliotheek. Een centrale provinciale catalogus, die plaatselijk gemakkelijk kan worden geraadpleegd, draagt overigens veel bij aan die etalage.

De uitleenfunctie is te overheersend geworden; ook daarom zou ik het aantal per keer te lenen boeken aan grenzen willen binden. De f 30,- die ik noem is een pragmatische keuze: eigenlijk zou het abonnementstarief omlaag moeten op het moment dat het aantal te lenen boeken wordt beperkt, maar dat zal moeilijk haalbaar zijn".

Ben je niet bezig de kip met de gouden eieren te slachten? Zijn de subsidiërende instanties en ook de bibliotheekbesturen niet geneigd de waarde van de bibliotheekvoorziening te relateren aan het aantal uitleeningen? Daling ervan vinden ze nooit leuk.

"De openbare bibliotheek moet toch kans kunnen zien duidelijk te maken dat de waarde van het instituut ook gelegen is in de informatiefunctie, in de informatieve ondersteuning van lokale activiteiten, in het cultureel centrum zijn, in de samenwerking met andere bibliotheken (interbibliothecair leenverkeer)? Het wordt tijd dat we systematisch andere dingen gaan registreren dan alleen uitleeningen. Aan de andere kant wil ik niet beweren dat uitleenen geen belangrijke functie is: het blijft een noodzakelijke dienstverlening die het mogelijk maakt dat mensen op hun manier en op een moment dat hen past kunnen lezen".

Het adagium "alle informatie ter beschikking stellen van iedereen" wordt meestal genuanceerd, afhankelijk van maatschappelijke ontwikkelingen en visies daarop. De Harmonisatieraad Welzijnsbeleid, toeziend voogd op de Welzijnswet waar het openbare bibliotheekwerk onder valt, stelde enkele jaren geleden:

- het "betere" boek voorop, als middel tot cultuurparticipatie van de burger
- de eerste prioriteit bij de bevolkingsgroepen die in sociaal en/of economisch opzicht zijn achtergebleven

- het primaat van de culturele en educatieve effecten, boven de recreatieve en informatieve.

Als je nu in de tariefstelling tot uitdrukking wilt brengen waar je voor staat, dan kan ik mij andere keuzen voorstellen dan jij maakt.

rieven voor informatieve dienstverlening marktbedervend, terwijl het leveren van allerlei feitelijke informatie geen functie zou hebben in het ontwikkelen van maatschappelijke waarden.

Arjen Tilstra (l.) in gesprek met Rammy Speyer (r.) (foto: Karin Kuik)

"Volgens mij zijn pogingen om het maatschappelijk nut van het gebruik van openbare bibliotheken te scheiden van het persoonlijk nut tot mislukken gedoemd. Het is mij te kunstmatig op grond van verondersteld maatschappelijk nut bepaalde groepen of diensten of boeken niet financieel te belasten en andere wel. In je dienstverlening moet je natuurlijk bepaalde groepen gericht benaderen, maar in de tariefstelling moet dat in principe niet tot (positieve) dis-

"Dat is een te ongenueanceerde benadering. Bij de PBC hebben we vastgesteld dat we het inlichtingenwerk willen zien als een geïntegreerd onderdeel van de collectie: de nadruk ligt op inlichtingen uit en over de collectie; voor de rest staat de verwijzing voorop naar andere instellingen".

En differentiatie naar soorten materialen?

"Als openbare bibliotheek moet je geen strikte uitspraken doen over wat goed is en wat niet. Dat hangt samen met de persoon van de klant. In het grijze verleden mocht je per keer een roman en twee non-fictie boeken per keer meenemen op het abonnement. Ook dat onderscheid is (nu) te kunstmatig. De hoge tarieven voor het lenen van CD's zijn voor mij eveneens discutabel. Bij de collectievorming zouden we minder de nadruk moeten leggen op het nieuwste en het populaire, in die categorieën is de bibliotheek het meest concurrentievervalsend. Als we daar van terugkomen is er veel minder reden om extra hoge tarieven te stellen; het is in feite inconsequent, want net als bij boeken is er voor muziek geen al-

"We moeten minder de nadruk leggen op het nieuwste en populaire"

criminatie leiden. Alleen voor de jeugd en voor ouderen zou ik een nultarief, respectievelijk een laag tarief willen houden, maar dat heeft een psychologische reden. Ik merk bijvoorbeeld in mijn omgeving dat een bejaardenpas helpt bij het stimuleren van het gebruikmaken van voorzieningen (vervoer, culturele manifestaties e.d.)".

De Harmonisatieraad noemt lage ta-

ternatief voor de dienstverlening van de openbare bibliotheken. Voor videofilms is dat alternatief er wel; zo dringt de markt je in een bepaalde richting, qua collectievorming en tariefstelling".

Maar de openbare bibliotheek moet toch actueel zijn?

"Ja, maar je moet het blijven zien als een aardigheidje; nu wordt de top-tien soms teveel op de voorgrond geschoven en dat is niet onze eigenlijke taak".

We hebben het vooral gehad over de individuele bibliotheekgebruikers, niet over de zogenaamde institutionele (bedrijven, instanties, instellingen voor bijvoorbeeld onderwijs en maatschappelijke dienstverlening).

"In principe moet je je tarieven relateren aan de mate van inspanning die je verricht, voor welke klant dan

ook; het is net als met verzekeringen: voor extra dekking meer betalen; voor het lenen van meer dan drie boeken extra betalen is een ander voorbeeld. Toch hoeft er nog niet een afwijkend tarievenbeleid te worden ontwikkeld voor de institutionele diensten, daarvoor zijn die te marginaal".

Je stelt in je notitie dat de bibliotheek een lange-termijn-beleid ten aanzien van tariefstelling moet voeren; op elke bezuiniging reageren met verandering van tarieven geeft onrust.

Het is flink gezegd, maar is het ook haalbaar? Na de tussenbalans 1991 zal de regering er nog wel meer produceren.

"Misschien wordt het ooit onontkoombaar om kosten door te berekenen, maar ik heb me vooral afgezet tegen het gemak waarmee dat gebeurt, alsof het zo hoort als je wilt meetellen tussen de snelle jongens

die "bedrijfsmatig" willen overkomen. We zijn een non-profit-instelling; daar hoort geen op winst gerichte mentaliteit bij. Met een "voor wat hoort wat"-houding gooien we onze naam te grabbel; een commerciële benadering is te verantwoorden bij de extra's die we leveren, niet bij de basisvoorziening.

Zakelijkheid tussen de bibliotheekinstellingen is prima, hoewel ik niet geloof dat het doorberekenen van allerlei wederzijdse diensten lonend is; het hoeft niet te betekenen dat de kosten van dergelijke diensten op de bibliotheekgebruikers verhaald moeten worden. Dat moet bepaald worden door wat we beschouwen als basisvoorziening. We moeten als professioneel gedreven instellingen toch in staat zijn de harde kern van onze vage doelstelling te formuleren?"

Uit Bibliovisie nr. 3, september 1991

Uit Bibliovisie nr. 2, mei 1993.

V.l.n.r.: Rammy Speyer, Esther Mooij en André Lamme (bestuurslid PBC NH).

Een van de laatste dagen in Alkmaar, oktober 1998

DE MENSEN ACHTER HET DIRECTIETEAM

WIE IS...RAMMY SPEYER?

Ben je een fanaticus als je na meer dan 20 jaar nog steeds zin hebt om in het bibliotheekwezen te werken? Rammy Speyer wekt niet de indruk bezeten te zijn, maar het is duidelijk dat hij er nog niet genoeg van heeft. Hij is ooit begonnen bij boekhandel Swets en Zeitlinger en Van Gelderen, besloot de bibliotheekopleiding te gaan doen en belandde bij de toenmalige Provinciale Bibliotheekcentrale in Haarlem. Daarna 4 jaar openbare bibliotheek Volendam, vervolgens 12 jaar regiodirecteur PBC Noord-Holland, en sinds 1990 adjunct-directeur van deze organisatie. Binnenkort vormt hij onderdeel van het vierkoppig directieteam in de nieuwe organisatie.

We spreken af het niet te hebben over de fusie. Is er ook een mevrouw Speyer? "Jawel, Violet." Hebben jullie kinderen? "Nee, we

hebben geen kinderen." Heb je de flyer 'Houd Fokker In de Lucht' opgestuurd? "Nee,..." Ondanks zijn drukke agenda, was

een afspraak voor een interview snel geregeld. Ontvangst in zijn werkkamer. Op zijn bureau staat weinig meer dan de Tizio-lamp van Artemide. Rammy is geïnteresseerd in woninginrichtingsbladen, bijvoorbeeld de Architectural Digest, Maison du Sud/Ouest, en trendy tijdschriften, waaronder de Amerikaanse Playboy, omdat deze er goed verzorgd uitzien en trends signaleren.

Laat hij zich door design dusdanig inspireren dat hij, als de gelegenheid zich voordoet, bijvoorbeeld Starck uitnodigt eens te komen brainstormen over een nieuwe inrichting, of Sipeck vraagt een leuke microfoon te ontwerpen? "Nee, niet op die manier, het is eerder een algemene interesse in stijlen en sfe- D

ren; ik bewaar van sommige tijdschriften en catalogi jaargangen omdat ik het boeiend vind te zien hoe trends zich kunnen herhalen."

Hij is nog nooit uitgenodigd voor het Boekenbal. "Hoe dat komt? Geen idee, maar ik hoef niet zo nodig. Ik heb er geen behoefte aan beroemde mensen te ontmoeten. Je ziet ze, en dan? Laatst was ik in het theater, de koningin zat vrijwel naast mij - de echte koningin dus, Juliana -; daar stap je toch niet op af?" Hij gaat graag naar het theater, het liefst met zijn vrouw.

De laatste voorstelling die Rammy gezien heeft met zijn moeder, omdat Violet ziek was, is 'You're the Top'. "Prachtige voorstelling. Muziek van Cole Porter, geweldige rollen van Willem Nijholt en Gerry van der Kleij. Daar heb jij trouwens wel wat van weg!"

"Ik houd niet van toneel, het raakt me niet. We hebben een abonnement op het Muziektheater, uiteraard, hoe moet je anders aan een kaartje komen. Nooit naar musicals; wat moderne muziek betreft gaat mijn voorkeur naar jazz. Maar na de Barok is er eigenlijk niets meer voor mij. Barok heeft mijn voorkeur." "De laatste film die ik gezien heb? 'Il Postino' van Michael Radford, geweldige film. Als ik een keuze maak voor een film ga ik uit van de auteurs, en uiteraard ook de regisseurs en recensies. Nee, op het Rotterdamse Filmfestival ben ik niet geweest."

Twee brandende vragen: Je bent altijd bruin, komt dat omdat je op de zonnebank gaat, en: Waar koop je je kleren?

"Absoluut niet, op een zonnebank ben ik nog nooit geweest, ik ben bruin van mezelf; en wat mijn kleding betreft: vroeger kocht ik bij de Society Shop, maar nu zijn er andere winkels waar ik terecht kan."

En hoe besteed je je vrije tijd? "In het weekend combineer ik zo veel mogelijk: activiteiten, dingen doen, al dan niet met vrienden, hockeyen en met individuele dingen, zoals lezen. Het is net zoals het

uitkomt. Ik plan nooit ver van te voren, zodat alles vast komt te liggen; daar moet ik niet aan denken. Wat vakanties betreft vind ik verschillende dingen leuk: kamperen, in Frankrijk bijvoorbeeld, maar ook actieve vakanties, als reizen door de Verenigde Staten, zoals onlangs in New England. Strandvakanties is niets voor mij, dat liggen op zand en niets doen verveelt me."

Welke rol spelen vrienden in je leven?

"Ze zijn belangrijk voor me. Sowieso, maar ook in mijn uitgaansleven. Ik zal niet gauw een kroeg instappen als ik weet dat ik daar geen bekenden zal treffen." Rammy leest uiteraard; bij voorkeur nederlandsstalig, dus ook vertaalde boeken. Hij houdt van de Naturalisten, Oudshoorn, Koenen, maar ook Joseph Roth, David Vogel en Singer. En van Céline; hij heeft zich enorm geërgerd dat Youp van 't Hek er in zijn Oudejaarsconferentie naar uithaalde.

Als hij moest kiezen welke boeken hij mee mocht nemen naar een onbewoond eiland, zou 'Reis Naar Het Einde Van De Nacht' absoluut mee moeten. "Die Van 't Hek kan onderhand niet meer, vind je ook niet? Hij begint een beetje op een producent van fortune-cookies te lijken."

Nadat we het nog even over Youp, fortune-cookies en vroeger hebben gehad, kon ik het niet laten: De Fusie. "Ik verheug me op de fusie. Als je me vraagt welk markant moment ik in de afgelopen maanden heb gehad, is het de presentatie van het fusierapport. Ik zie dit als het resultaat van inspanning van heel veel mensen. Het geeft een beeld van waar deze organisatie naar toe gaat, en iedereen heeft hierin zijn steentje bijgedragen.

De toekomst van ons vakgebied? Als trend voor de komende jaren verwacht ik dat traditionele verhoudingen verdwijnen. Nu is het nog zo dat het werkgebied tamelijk ingekaderd is, maar ik verwacht dat PBC's zich op alle markten gaan bewegen en hiermee iedereen kunnen bereiken. Hierdoor ontstaat

Rammy Speyer: "Ik ben bruin van mezelf."

een grote variatie in klanten. Wat betreft Internet denk ik niet dat we ons alleen maar hierop moeten richten. Internet moet je zien als katalysator; het kan een middel zijn om bibliotheken toegankelijker te maken en ondergestofte informatie wat flitsender te presenteren. Maar persoonlijk contact zal altijd belangrijk blijven, mensen die iets zoeken zullen altijd hulp vragen aan specialisten. Dus de rol van bibliothecaris is nog lang niet uitgespeeld."

Wat zou je nog willen in je leven, stiekem nu, of later als je oud bent? "Nu verheug ik me op mijn nieuwe baan. En later, na mijn pensioen? Misschien wil ik wel een tweede carrière, of iets echt heel anders. Ik kan altijd erg genieten van goede restaurants en brasseries, waar zowel de keuken als de entourage perfect is."

"Zullen we een restaurant of brasserie gaan beginnen, Rammy, met jou als Maitre d'?"

"Laat me nou eerst maar even lid van een directieteam worden. Daarna zien we wel weer."

Marianne Jonker
(OB Bloemendaal)

Uit Leeslijn nr. 1, maart 1996

gebruikersgericht

Ik ben niet dol op openbare bibliotheken. Om boeken mee te kunnen nemen moet je je naam, adres en leeftijd laten vastleggen in een computer-geheugen. Dan krijg je een lenerspas die alléén maar te gebruiken is in die ene bibliotheek. Van iets dat lijkt op strippenkaarten of museum-jaarkaarten hebben ze in openbare bibliotheken nog nooit gehoord. Ook zeer vervelend is dat er geen flexibele uitleentermijnen zijn. Ben je te laat, dan betaal je 'boete'. De computer houdt precies bij hoeveel. Voor elke leeftijdsgroep is er een verschillend contributietarief en uiteraard, u begrijpt het al, verschillen die tarieven ook per bibliotheek. Alleen leuk voor de computer.

Van al die ergernissen heb je in boekhandels geen last: géén registratie, een onbeperkt aantal boeken, een onbeperkte leestijd. Heerlijk gewoon. Eigenlijk hebben bibliotheken naast vele nadelen maar twee voordelen boven boekhandels: het meenemen van boeken is er spotgoedkoop en de opstelling van de boeken is er netjes en overzichtelijk. Je struikelt er niet

over de standaards, displays, carrousels, molens, bakken, kasten en kastjes. Alles staat er op alfabet of op onderwerpsnummer: zeer toegankelijk vergeleken met boekhandels.

Maar let op, binnenkort is het ook met dat voordeel afgelopen. Bussen vol bibliothecarissen hebben een bezoek gebracht aan Frau Klaassen in Gütersloh en Herr Emunds in Münster. Zoals het altijd gaat als epigonen van oorsprong waardevolle ideeën gaan naäpen, zullen de treurige resultaten binnen niet al te lange tijd in de Nederlandse openbare bibliotheken te zien zijn: speelse opstellingen, uitnodigende molens, eigentijds vormgegeven displays vol videobanden en wellicht zelfs belevenisruimten met een koffieshop. Nog meer reden dus om de bibliotheek te mijden. Het analfabetisme neemt toe. Dat schijnt te komen door de leerlinggerichtheid van de scholen. Het is dus duidelijk dat gebruikersgerichte bibliotheken er vooral voor moeten zorgen zoveel mogelijk zaken weg te doen die iets met studie te maken hebben. Ik wou dat ze hun energie eens op andere

doeleinden gingen richten, zoals bijvoorbeeld die lenerspassen. Ook de versterking van de inlichtingenfunctie zou geen kwaad kunnen. Maar voor een beetje zoek- en speurwerk is straks natuurlijk helemaal geen tijd meer, want de lege boekenmolens voor de gebruikersgerichte romans moeten steeds maar weer volgestouwd worden. Denkt Karel Elderink serieus dat het iets zal worden met online information retrieval in openbare bibliotheken? Alleen het woord al is veel te moeilijk om te kunnen onthouden, het is absoluut niet klantgericht. Ja, er is een oppervlakkige belangstelling voor computers omdat het om iets nieuws gaat. Maar de nieuwigheid gaat er al van af en de belangstelling zal wegebben. Dat proces begint zich nu al af te tekenen.

Wie in het bibliotheekvak toekomstgericht bezig wil zijn, moet een horecadiploma halen. Dan kan hij straks professioneel aan de slag in de koffieshop van de belevenisruimte van de openbare bibliotheek.

SPOTTER

Uit Bibliotheek en Samenleving nr. 2, februari 1986

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD). *Deze special, in beperkte oplage, is het allerlaatste nummer.*

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur was geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.libraryservices.nl/nvd of www.netwerkvandirecteuren.nl.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u de redacteur op aanspreken. Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient discussie in het openbaar. Reacties zijn van harte welkom. Ze kunnen worden gemaild aan wkeizer@soobbozh.nl. Redactionele activiteiten worden voortgezet op de website van Bibliotheekblad en in een nieuwe attenderingsservice.